

מנואט, מתוך "מוסיקת לילה זעירה"
מאת וולפגאנג אמדאוס מוצרט

המלחין והיצירה על רקע התקופה למורה ולתלמיד:

מוצרט נולד באוסטריה (זלצבורג 1756, וינה 1791), ארץ בה מדברים גרמנית. הוא החל את חינוכו המוסיקלי מיום שנולד. אביו ליאופולד היה מורו הראשון והוא אשר גילה את בנו כילד פלא מוסיקלי כבר החל מגיל שלוש. ליאופולד מוצרט היה מוסיקאי בחצר המלך, וטיפח את כישורו המוסיקלי של שני ילדיו, הבת הבכורה אנה, ווולפגנג הצעיר. ואכן וולפגאנג הוכיח מגיל מאד צעיר את כישוריו המוסיקליים הן בהלחנה (בהמצאת מנגינות) והן בנגינה על פסנתר.

בהיותו ילד צעיר, החל וולפגנג לנסוע ברחבי אירופה בחברת אביו ואחותו; האחים הצעירים הטיבו לרתק ולשעשע את האצולה בנגינתם המופלאה ובפעלולים כגון: נגינה בידיים מכוסות, בעיניים עצומות ועוד.

למוצרט הייתה ילדות מפרכת רצופה במחלות תוך כדי הטלטלות בקרנות מסע על פני דרכים מסוכנות ומשובשות; אך מסעות מעין אלה נשאו פרי ואפשרו לוולפגנג הצעיר לשהות וללמוד בערים חשובות כמו לונדון, פריז, וינה, ואף לסייר בערי איטליה. בגיל תשע וולפגאנג הלחין יצירה לתזמורת מלאה, **סימפוניה**, ובגיל שתיים עשרה כתב את **האופרה** הראשונה שלו (מעין מחזמר). יצירותיו קבעו בהדרגה אמות מידה של איכויות שהיו מופת ומקור השראה לדורות רבים של מלחינים.

בזמנו נהגו המלחינים לחבר יצירות יפות ומעניינות גם **להאזנה** וגם לריקוד. **הרכב הנגינה** הבולט ביותר היה **כלי הקשת** (כינור, ויולה, צ'לו וקונטרבס), אך מוצרט גם כתב הרבה יצירות למשפחת **כלי נשיפה מעץ** (חליל, אבוב, קלרינט, בסון). כאשר מוצרט התבגר והתפרסם, נהגו האצילים והמלכים להזמין ממנו יצירות רבות כדי לבדר את אורחיהם בנשפים ובמסיבות ערבי הקיץ שערכו בחצרות שלהם. אחד הריקודים האהובים על האורחים היה המנואט, ריקוד נעים ונוח לתנועה.

(מינואט, פרושו קטן-זעיר)

את המינואט, במשקל משולש, נהגו לרקוד בזוגות, בתנועות מאד אציליות וגאלנטיות, קוקטיות וגנדרניות, פיאה ונאה לנימוסי האורחים בימים ההם.

התכונות הבולטות של המנואט (מתוך "מוסיקת לילה זעירה")
למורה:

- 1) המנגינות ברורות, מפוסקות היטב וקליטות
- 2) המרקם ההומופוני השקוף מבליט את המנגינות
- 3) המהלך המלו-ריתמי (קו התאר והתנועה המלודית) והעוצמה מבדילים היטב בין הנושאים והרעינות המוסיקליים השונים, המשפטים והחטיבות (ראה נספח מס' 1)
- 4) האופי, המנעד הרגיסטר, הארטיקולציה והעוצמה השונים בין חטיבת המנואט וחטיבת הטריו מבליטים גבולות ברורים ביניהן, לדוגמא:

<u>המנואט</u>	<u>הטריו</u>
נפתח בארטיקולציה מודגשת – במארקטו	נפתח בארטיקולציה בלגאטו
נפתח בעוצמה חזקה	נפתח בעוצמה שקטה
באופי החלטי ובטוח	באופי "מהורהר"
במרקם מלא (הומוריתמי)	במרקם שקוף ואוורירי

מבנה הפרק:

- א. הפרק כולו בנוי משלוש חטיבות: מנואט ----- טריו ----- מנואט
בחטיבת המנואט שני משפטים; כל משפט חוזר ובנוי מ"פסוק פותח"
ו"פסוק סוגר"; הפסוק ה"סוגר" זהה.
- ב. המשפט המוסיקלי הראשון של המנואט הוא כאמור החלטי ובטוח באופיו; השני נפתח במהלך גלי וסיבובי
- ג. המקצב היסודי של חטיבת המנואט הוא: :.....
- ד. חטיבת הטריו מתאפיינת במקצב, בעוצמה ובארטיקולציה המעניקים תחושה של זרימה, רוגע והרהור.

המבנה של הפרק:

A B A

|| :א' :ב: || :א' :ג: || :ד: || :ג :|| :א' :ב: || :א' :|| :א

מטרות ויעדים אופרטיביים מומלצים:
ידיעת היצירה על פי ההתנסויות הבאות:

1. יכולת הבעה חופשית בתנועה (בעמידה, בישיבה, במרחב) לאופי ולג'סטות של המנגינות והחטיבות השונות
2. כשר הבעה מוטורית חופשית לתחושת הפעמה והמשקל, ולהבחנת התבניות המלודיתמיות הבולטות
3. יכולת המשגה והמללה על התכונות הבולטות של הפרק דרך דיון מונחה
4. כושר ביטוי תנועתי במרחב להבחנת התכונות הבולטות של כל חטיבה ושל כל הפרק
5. יכולת השתתפות בדיון מבוקר על דגמי ה"כוריאוגרפיות" המוצגים על ידי זוגות תלמידים

הצעות לפעילויות:

ההצעות שלפניכם אינן מחייבות את הסדר ההיררכי המוצג; הן משמשות רעיונות לבניית יחידות הוראה במהלך לימוד היצירה לקראת הקונצרט, על פי רמת הגיל (כתה א', ב', ג'), על פי מאפייני הכתה והרקע ההתנסותי והלימודי שלה.

על פי ההצעות הרשומות בהמשך, התלמיד יתבקש לבצע את הפעילויות הבאות:

מתחום התנועה

- 1) להגיב בתנועת יד על אורכי הפסוקים והחטיבות ועל סיומם (מנוחה, אתנחתא) במהלך חטיבת המנואט
- 2) לנוע במרחב על פי תגובה ספונטאנית למוסיקה ולהעלות למודעות את המרכיבים המוסיקלים שבאים לידי ביטוי בתנועות השונות במהלך הפעילות
- 3) לנוע במרחב תוך סימון אורכי הפסוקים והמנוחות בכל חלקי הגוף
- 4) להתייחס אל הפסוקים החוזרים תוך הבעת שינויים בתנועה ל"פסוק פותח" ול"פסוק סוגר"

על היצירה על רקע תקופתה

- 5) להביע את תחושותיו ודעתו על אופי המוסיקה והאווירה העולה ממנה
- 6) להשתתף בשיחה על תקופתו של המלחין בעזרת תמונות / ציורים של אולמי הנשפים, תלבושות, גינונים, תנוחות של ריקוד ועוד
- 7) להשתתף בשיחה על בסיס הצגת הרקע על חייו של המלחין (ראה נספח מס' 2)
- 8) להאזין ליצירה, להבחין בהרכב כלי הנגינה המבצע אותה ולצפות בתמונות של ההרכב הכלי (ראה נספח מס' 3)

מתחום ההמללה וההמשגה

- 9) להשוות בין החטיבות על בסיס מאפייני האופי, הרגיסטר-הגובה (על פי תחושות המצביעות על ניגודים כמו: עדין/תוקפני; חזק/שקט; בוטח/מהורהר/מרחף; ועוד)
- 10) להעשיר את "מילון המושגים והמונחים", לדוגמא:
- . תנועה מודגשת, תנועה "גלית", תנועה סיבובית, תנועה יורדת, תנועה עולה,
 - . פעמה, קצב;
 - . מנוחות, סיומות;
 - . תפקיד מלווה, תפקיד סולן

מתחום המעקב והאוריינות

- 11) לעקוב אחר קו מתאר במהלך גראפי המתאר את חטיבת המנואט; המהלך הגראפי יוצג על ידי המורה בשקף או בריסטול; אנו ממליצים לתאר בגראף את היסודות הבולטים הבאים:
- התנועה המלוריתמית, האתנחתות, החזרות, הקישוטיות, העוצמה והאנרגיה

מכלול תחומי הדעת והמעש כסיכום של תהליך הלימוד של היצירה

- 12) להציע כוריאוגרפיה פשוטה על פי האופי, העוצמה, הארטיקולציה והמבנה של היצירה; מומלץ לאמץ בכוריאוגרפיה את המבעים והמחוות הבאים:

- הליכה זקופה, אצילית ובוטחת בפתיחת חטיבת המנואט
- קידה והשתחוות
- סיבוב מהודר
- נפנוף מטפחת; נפנוף מניפה
- כיווני הליכה שונים במרחב
- הפניית ראש אל בן/ת הזוג

כל אלה אמורים להמחיש את המרכיבים המוסיקלים הבאים:

- צלילי הפתיחה הדרוכים של המנואט במרקם מלא
- משך התצי (בתיבה השנייה, לאחר האקדמ של המנואט)
- סיומי הפסוקים והמשפטים
- הקישוטים
- הניגודים ו/או החזרות בין המשפטים והחטיבות של היצירה

חטיבת המנואט

המשפט המוסיקלי הראשון של המנואט מורכב משני פסוקים:
פסוק "פותח" (כמעט ללא תחושת מנוחה בסיומו)

פסוק "סוגר" המועשר בקישוטים גלנטיים אופייניים לסגנון

המשפט השני הנפתח במעין מעבר בתנועה סיבובית

הפסוק ה"סוגר" את חטיבת המנואט

חטיבת הטריו:

מוצרט

מוצרט הילד

האחות של מוצרט

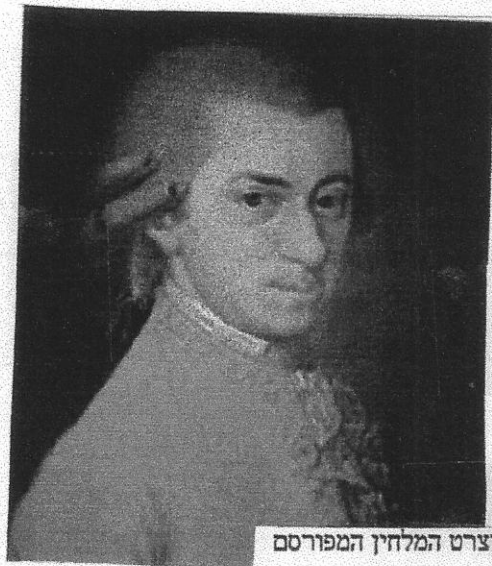
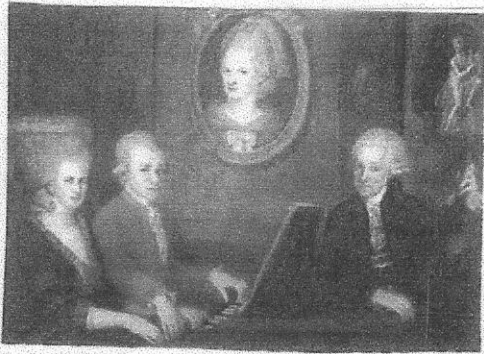
אמא של מוצרט

אבא של מוצרט

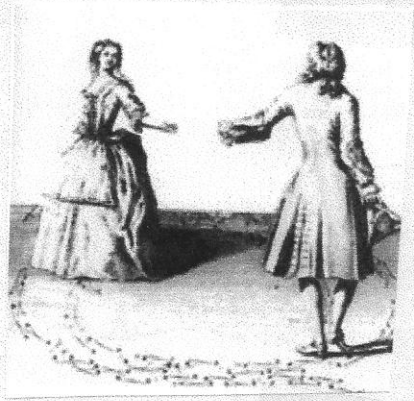
מוצרט מנגן עם אחותו

מוצרט המלחין המפורסם

מוצרט מנגן לחבריו

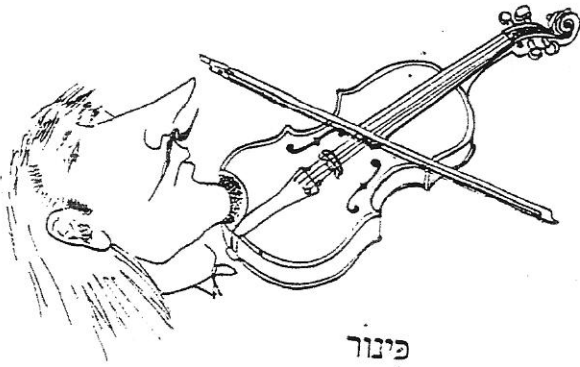

2

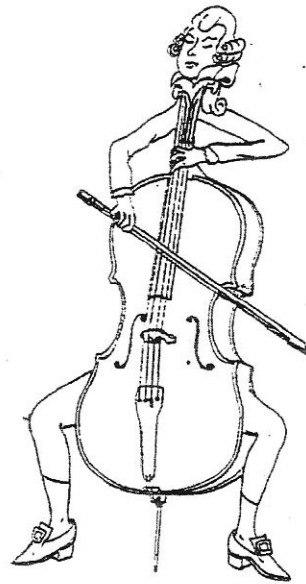
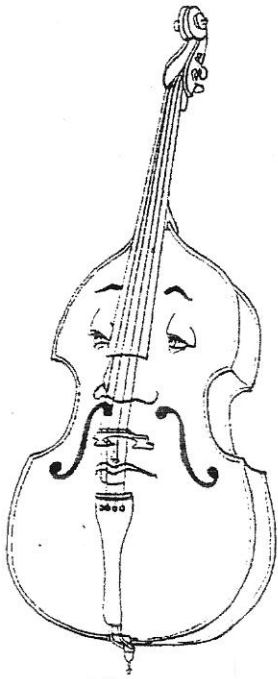
כלי קשת

פינור

ויולה

צ'לו

